

การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาของ  
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

The participation in educational institution administration by the  
committees of basic - educational institution in sadao district,  
office of songkhla educational zone 3

กมลาศน์ ศรีประสิทธิ์\*

กรรมการที่ปรึกษา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไร แฉล้ม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรัตน์ จรจิตร

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามตัวแปรประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วุฒิการศึกษา ขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานและประสบการณ์ในการอบรมต่างกัน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ด้านความรู้และเจตคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา และเพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ในปีการศึกษา 2548 จำนวน 420 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบทดสอบความรู้ จำนวน 20 ข้อ แบบทดสอบเจตคติ จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 40 ข้อ และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

\*นักศึกษาลัทธิศูตตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา รุ่น 48G7180

ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) เชฟเฟ (Scheffe) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment correlation coefficient)

#### ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประเภทผู้แทนต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษากลุ่มอื่น ๆ

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีส่วนร่วมสูงกว่า

2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบการณ์ในการอบรมต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาที่เคยผ่านการอบรมมีส่วนร่วมสูงกว่าในทุก ๆ ด้าน ยกเว้นด้านการบริหารงานวิชาการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เจตคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีข้อเสนอแนะ คือ ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แก่คณะกรรมการสถานศึกษา จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเจตคติ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา

## Abstract

The objectives of this research study were : to study the levels of the participation in the administration of educational institutions by the committees of basic-education institutions in Sadao District, Office of Songkhla Educational Zone 3; to compare the participation in terms of the variables of type of basic-education in training ; to study relations of knowledge and attitude of the participation in educational institution administration; and to study problems and suggestions for improvement of the said participation by the committees referred to.

The sample of the research study consisted of 420 members of the basic-education institution committees in the said district in the 2005 academic year. The data-gathering instruments were a 20-item test of knowledge, a 20-item test of attitude, a 40-item test rating-scale questionnaire, and an interview form. The statistics for the data analysis were percentage, mean, standard deviation, alpha coefficient, t-test, Scheffe F-test, and Pearson product-moment correlation coefficient.

The findings of the research study were as follows.

1. The levels of the said participation as a whole and by individual aspects were at a moderate level.

2. Comparatively, the said participation was found to be the following.

- 2.1 Comparatively by type of representative, the said committee members differed in their participation referred to at the .01 level of statistical significance, with educational-institution administrators participation more than the other types of committee members.

- 2.2 Comparatively by educational qualification, the said committee members differed in their participation referred to at the .01 level of statistical significance, with those who held a bachelor's degree or a higher qualification participating more.

- 2.3 Comparatively by size of educational institution, the said committee members differed in there participation referred to at a statistically non-significant level.

- 2.4 Comparatively by experience in training, the said committee members differed in their participation referred to as a whole, with those having undergone training showing more participation in every aspect except in academic administration where they were found to differ at a statistically non-significant level.

3. The said committees' knowledge of roles and functions related to the participation in question at the .01 level of statistical significance.

4. The attitudes toward the said participation related to the participation in question at the .01 level of statistical significance.

5. The problem of the said participation was a lack of knowledge and understanding of roles and functions and of a positive attitude toward the said participation, and so it was suggested that the said committees should be instructed on roles and functions, that activities should be held to promote a positive attitude, and that good relations should be established between educational institutions and education-institution committees.

**คำสำคัญ** : คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

## ความนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาโดยให้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยกำหนดไว้ชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน” หลักการสำคัญดังกล่าว ตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคน (Education for all) และทุกคนทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประเทศไทยมีมาเป็นเวลานาน เพียงแต่การมีส่วนร่วม นั้นเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่จะสอดคล้องกันอันหนึ่งอันเดียวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เห็นได้จากการจัดการศึกษาในอดีตมีศูนย์กลางอยู่ที่วัด บ้านและวัง ปัจจุบันในการจัดการศึกษาชุมชน

ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นคือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น และเนื้อหาสาระที่ใช้ในการศึกษา สนับสนุนและร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษา (โอวาท สุธนารักษ์ 2528 : 118, ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ 2542 : 39 - 40) และที่สำคัญ ขณะนี้หน่วยงานจัดการศึกษามีหน้าที่ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำเอาประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้มากที่สุด ทำให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เป็นไปตามนโยบายด้านการศึกษาของชาติ (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 26)

จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษา ตามนโยบายจากส่วนกลาง ส่งผลต่อการจัดการศึกษาทั่วประเทศมีเนื้อหาหลักสูตรที่เหมือนกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาลักษณะนี้ไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น และความต้องการของชุมชนได้ ลักษณะการจัดการศึกษาดังกล่าวที่ขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อภาพรวมของการศึกษามาจนกระทั่งปัจจุบัน การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่และจะต้องยอมรับว่าระบบราชการไทยยังไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ทำให้นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับสภาพสังคมเท่าที่ควร (บันลือ พฤษะวัน, 2528 : 19 - 24, รุ่ง แก้วแดง, 2540 : 248, ตรีรัตน์ นิमितบรรณสาร, 2542 : 20 - 23, ประกอบ คุณารักษ์และคณะ 2543 : 148)

คณะกรรมการสถานศึกษา จัดเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการองค์หนึ่งที่เป็นความพยายามของกระทรวงศึกษาธิการ ที่จะทำให้เป็นนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษาในการจัดการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้บังเกิดจะพบได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญ สามารถส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่ดีได้ (นภากรณ์ หะวานนท์ และคณะ 2543 : ง) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนองค์กรศาสนา โดยกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่เป็นประธาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบที่กำหนดไว้ 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป โดยให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 : ภาคผนวก 8 - 13)

ผลจากการวิจัยของนักการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขาดความรู้ ขาดความชัดเจนเรื่องบทบาท

หน้าที่ ขาดความกระตือรือร้นเนื่องจากมีภาระงานในหน้าที่มาก ทำให้ไม่ได้เข้าร่วมประชุม และที่สำคัญ การเข้ามาทำหน้าที่ส่วนใหญ่แล้วมาทำหน้าที่เพราะคำร้องขอของสถานศึกษา ไม่เกิดจากความเต็มใจ หรือเป็นไปตามกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญกับชุมชน ขาดปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดความไม่เข้าใจ กันระหว่างสถานศึกษาและชุมชน (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 21 - 22)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมถึงส่งผลต่อการกระจาย อำนาจด้านการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมตรงตามความต้องการของท้องถิ่นมากที่สุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะทำการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสะเดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งมีคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ทั้งหมด 420 คน จากสถานศึกษา 38 แห่ง โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยมี 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม โดยแบ่งได้เป็น 5 ตอน คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้ แบบทดสอบเจตคติของลิเคิร์ต แบบสอบถาม และข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงสถานศึกษาและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองและนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์และจดบันทึกพร้อมกับบันทึกแถบบันทึกเสียงควบคู่กันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพิ่มเติมและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รวบรวมมาแล้วทั้งหมด

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้อาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) การเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment correlation coefficient)

## ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอาจจะเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ที่กำหนดไว้ในมาตรา 29 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นอกจากนี้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในรูปแบบขององค์คณะบุคคล ซึ่งไม่มีอำนาจในการบังคับบัญชาหรือสั่งการ ทำให้มติที่ประชุมหรือ

คำสั่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีผลในทางบังคับหรือผู้บริหาร ไม่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา นอกจากนี้การคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 เพราะอาจคิดว่าสถานศึกษาเป็นผู้ผูกขาดการจัดการศึกษาแต่เพียงผู้เดียว (รุ่ง แก้วแดง, 2541 : 169) นอกจากนี้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพที่หลากหลายของคณะกรรมการสถานศึกษา มีภาระงานหลักทำให้ไม่มีเวลาในการทำหน้าที่ ไม่มีเวลาในการร่วมประชุม และสาเหตุประการสำคัญ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา (ชัยญา อภิบาลกุล และเรณู คุปต์ยงเกียรติ [http://www.matichon.co.th/matichon/matichon\\_detail.php?s\\_tag](http://www.matichon.co.th/matichon/matichon_detail.php?s_tag) เข้าถึง 30 ธันวาคม 2548)

2. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษามากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษากลุ่มอื่น ๆ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นผู้บริหารเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีภาวะความเป็นผู้นำ มีประสบการณ์ เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาโดยตรง และตามพื้นฐานหน้าที่การงานที่รับผิดชอบอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแคมป์เบลล์ (Cambell อ้างถึงใน ธีรวิฑู ประทุมมนพรัตน์ และคณะ 2529 : 86) ที่กล่าวว่า ใ้ว่า ผู้หนึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความรับผิดชอบสูงและชอบแสวงหาความรับผิดชอบ ต้องฝึกทักษะในการรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะรับผิดชอบงานต่าง ๆ อนึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าการบริหารงานบุคลากรผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนครูจะมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน แต่จะแตกต่างกันในกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานบุคลากรมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูโดยตรง

3. จากผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีส่วนร่วมมากกว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ พิสิฐ พิษานนท์ (2530 : 21) ที่กล่าวว่า มนุษย์แต่ละคนหากมีความรู้ ความสามารถ ความฉลาดเจตคติ หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวแตกต่างกัน จะทำให้มนุษย์มีความคิดและการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 31) ที่กล่าวว่า ใ้ว่าการมีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงทำให้การแสดงบทบาทของบุคคลหนักแน่นขึ้นมีความมั่นใจและเข้าใจในการปฏิบัติมากขึ้น ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จึงมีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี



4. จากผลการวิจัยพบว่า จากผลการวิจัยคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษานักเรียนไม่เกิน 300 คน มีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วไปมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีนักเรียน 300 คนขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะงานบริหารทั่วไปส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของงานสนับสนุน การดูแลอาคารสถานที่ พัฒนาสภาพแวดล้อม การระดมทรัพยากร การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น และสถานศึกษาขนาดดังกล่าวมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนงบประมาณและความพร้อมด้านอื่น ๆ จึง จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการสถานศึกษา ทำให้การมีส่วนร่วมในงานบริหารทั่วไปมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนั้น ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพของผู้บริหารอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาไม่ต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิด รุ่ง แก้วแดง (2543 : 278 - 279) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารยุคใหม่ต้องเป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพราะผู้บริหารเป็นผู้นำในการบริหารจัดการศึกษาจึงทำให้ขนาดของสถานศึกษาไม่ทำให้การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

5. จากผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษามีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ตลอดจนระดมความคิดในการพัฒนาสถานศึกษาโดยภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับ พันัส หันนาคินทร์ (2525 : 6) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การอบรมเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ทั้งนี้ เพราะคนที่มีการศึกษาสูงหรือได้รับการศึกษามากจะมีโอกาสที่ได้รับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาที่ผ่านการอบรมมีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาที่ยังไม่ได้ผ่านการอบรมในทุก ๆ ด้าน

6. จากผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการมีส่วนร่วมพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ หากคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถแสดงบทบาทได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นริวรรณ พรหมขุม และคณะ 2537 : บทคัดย่อ) ดังนั้น จะต้องส่งเสริมสนับสนุนในการให้ความรู้กับคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นสิ่งที่

สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีความรู้จะมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาสูงตามไปด้วย

7. จากผลการวิจัยพบว่า เจตคติหรือความรู้สึกที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับแนวคิดของ พิสิฐ พิษณานนท์ (2530 : 21) ที่กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น ความโน้มเอียงของบุคคลที่จะปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งไปในทิศทางเดียวกับประสบการณ์ที่มีหรือความชอบของแต่ละบุคคล ดังที่ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนว่าบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน เช่น ผู้บริหารและครูขาดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน บุคลากรฝ่ายบริหารไม่ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนร่วม ผู้บริหารไม่อยู่บริหารโรงเรียน จำบุคคลที่ช่วยเหลือโรงเรียนไม่ได้ ทำงานโดยไม่ปรึกษาหารือ ไม่เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน ครูมีทัศนคติไม่ดีต่อชุมชน ประพฤติตัวไม่เหมาะสม และกีดกันการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชน เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุของการมีเจตคติหรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างความสัมพันธ์ความรู้สึกที่ดีระหว่างสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีเจตคติที่ดีจะมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาสูงตามไปด้วย

### ข้อเสนอแนะของการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ พบประเด็นข้อเสนอแนะที่สำคัญและเป็นประโยชน์ ดังนี้

5.1 จัดการอบรมให้ความรู้หรือทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับภารกิจและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างเจตคติ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะการมีเจตคติที่ดีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษามากตามไปด้วยเช่นเดียวกัน

5.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545

## ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยในอนาคต มีดังนี้

6.1 ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.2 รูปแบบของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

## เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. \_\_\_\_\_ . 2545ก. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

\_\_\_\_\_. 2545ข. **แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. 2547. **คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

ชาญญา อภิบาลกุล และเรณู คุปต์ชัยเชียร. **การพัฒนากระบวนการบริหารงานในรูปคณะกรรมการในเขต พื้นที่และสถานศึกษา.** (ออนไลน์) [http://www.matichon.co.th/matichon/matichon\\_detail.php?s\\_tag](http://www.matichon.co.th/matichon/matichon_detail.php?s_tag) (เข้าถึง 30 ธันวาคม 2548)

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของ ชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์คุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. 2529. **การบริหารการศึกษา.** สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

พิสิฐ พิษณานนท์. 2530. **การบริหารโรงเรียนกับชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุ่ง แก้วแดง. 2546. **โรงเรียนนิติบุคคล.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. 2542. **การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** ปรินญานินพนธ์การศึกษาคุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.